

تحلیل پاسخ شوک یک نانوماهواره هنگام جداش از ماهواره بر در حوزه زمان و فرکانس

مهدی نجاتی^۱، سعید شکرالهی^۲

مجتمع دانشگاهی هوافضای

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۱۱/۰۹

تاریخ ارزیابی نهایی: ۱۳۹۱/۰۹/۱۰

چکیده

در این مقاله روشی تحلیلی برای ارزیابی میزان شوک انتقالی به نقاط مختلف یک نانوماهواره بدون شبیه‌سازی کامل آن ارائه شده است. این روش با توجه به ماهیت شوک و پیچیدگی مدل که تحلیل مبتنی بر روش اجزاء محدود مجموعه‌ی ماهواره را بسیار پیچیده و زمان بر می‌نماید، می‌تواند مفید واقع گردد. نانوماهواره مورد بررسی شامل زیر سیستم‌های حساس به شوک می‌باشد که تحت بارگذاری پیروشوک ناشی از جداش از ماهواره بر قرار دارد. از آنجایی که پیروشوک‌ها غالباً با طیف پاسخ آنها معرفی می‌گردند، ابتدا پیشینه شتاب - زمان^۱ پیروشوک ورودی از طیف پاسخ فرکانسی آن استخراج شده است. در این تحقیق سطح شوک انتقالی به زیر سیستم‌های حساس به شوک در دو حوزه زمان و فرکانس تعیین شده است. در حوزه زمان با داشتن پیشینه شتاب - زمان پیروشوک ورودی و با استفاده از مدل ساده شده‌ای که شامل تعداد محدودی از درجات آزادی می‌باشد، پاسخ زمانی زیرسیستم‌های حساس به شوک و یا نقاط مورد نظر به دست آمداند. در حوزه فرکانس با داشتن طیف پاسخ شوک ورودی و ماتریس مودال مدل چند درجه آزادی، پیشینه پاسخ محتمل در هر زیر سیستم برآورده شده است. در نهایت با مقایسه پیشینه پاسخ به دست آمده از تحلیل در حوزه زمان و پیشینه پاسخ محتمل از طیف پاسخ پیروشوک ورودی ناشی از تحلیل در حوزه فرکانس برای زیرسیستم‌های مختلف، قابلیت و صحت فرایند انجام شده ارزیابی گردیده است. از نظر تئوری، پاسخ حاصل از طیف پاسخ شوک^۲ توانایی تعیین دقیق پاسخ را نداشته و تنها ارائه کننده حدود آن، جهت تجسم سریع رفتار دینامیکی سیستم است. بنابراین عدم تطبیق پاسخ‌ها در مقایسه دو روش ذکر شده از قبل محضر بوده و صحت سنگی براساس پوشش‌دهی مقادیر حاصل از تحلیل در حوزه زمان، توسط نتایج تحلیل در حوزه فرکانس استوار است.

کلیدواژه:

شوک، پیروشوک، طیف پاسخ شوک، پاسخ زمانی، حوزه زمان، حوزه فرکانس، نانوماهواره.

۱. مقدمه

روی ماهواره دارای محدودیت تحمل شوک می‌باشند. بنابراین جهت انتخاب مناسب هر زیر سیستم و یا در صورت نیاز به ایزو/لاتور مناسب جهت کاهش شوک، پی بردن به میزان شوک رسیده به محل نصب زیر سیستم الزامی و اجتناب ناپذیر است. با توجه به ماهیت شوک و پیچیدگی مدل، تحلیل نرم افزاری مجموعه ماهواره پیچیده و بسیار زمان بر می‌باشد. از طرفی حل تحلیلی آن نیز بدون ساده‌سازی مدل میسر نبوده و در ضمن پاسخ در تمامی مکان‌ها نیز مورد نیاز نیست. روش‌های مختلفی جهت برآورد سطح شوک انتقالی وجود دارد که از آن جمله می‌توان به حل تحلیلی معادلات دینامیکی حرکت سیستم چند درجه آزادی معادل و یا استفاده از طیف پاسخ شوک اشاره نمود^[۱].

طیف پاسخ شوک در میانه قرن بیستم ابداع گردید. در این روش طراحان جهت تعیین استحکام سازه‌ها، مطالعات خود را بجای

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد mah_nejati@yahoo.com

۲. استاد s_shokrollahi@yahoo.com

در این مقاله به منظور بررسی میزان شوک انتقالی به نقاط مختلف یک نانوماهاواره که تحت پیروشوند شوک ناشی از جدایش قرار گرفته، مدل ساده‌ای با تعداد محدودی از درجات آزادی ایجاد و به منظور بررسی تشابه رفتار دینامیکی مدل با نانوماهاواره، فرکانس‌ها و مودهای طبیعی آنها با یکدیگر مقایسه می‌شوند. پس از حصول اطمینان از رفتار دینامیکی مشابه، معادلات دینامیکی حرکت سیستم مدل شده استخراج می‌شوند. در این مرحله جهت ارزیابی پاسخ در هر یک از درجات آزادی دو روش ارائه شده است. روش اول مبتنی بر حل تحلیلی معادلات دینامیکی حرکت بوده که در آن با استفاده از پیشینه شتاب-زمان پیروشوند و روش اول مبتنی بر حل تحلیلی معادلات دینامیکی حرکت بوده که در آن با استفاده از پیشینه شتاب-زمان پاسخ زمانی هر یک از درجات آزادی مطابق با زیر سیستم‌های حساس به شوک با حل تحلیلی دستگاه‌های کوپل معادلات دیفرانسیل حرکت به دست می‌آیند. از آنجاییکه غالباً شوک با طیف پاسخ آن توصیف می‌گردد، جهت بررسی پاسخ در حوزه زمان، ابتدا می‌بایست پیشینه شتاب-زمان آن استخراج گردد. روش دوم بر پایه طیف پاسخ شوک استوار است و تنها پیشینه پاسخ محتمل را بدون اشاره به زمان وقوع آن ارائه می‌نماید. در این روش از طیف پاسخ شوک و روشی به همراه ماتریس مودال سیستم مدل شده استفاده می‌گردد. در این روش می‌توان بدون حل معادلات دینامیکی حرکت پیشینه پاسخ محتمل را پیش‌بینی نمود. ذکر این نکته حائز اهمیت است که در روش طیف پاسخ شوک برای تخمین پاسخ، پیشینه پاسخ ها بدون توجه به علامت و زمان وقوع (با توجه به نگرش‌های مختلف جمع‌زنی) با یکدیگر ترکیب می‌شوند که اصولاً حد بالایی از پاسخ را ارائه می‌نماید. بنابراین زمانیکه هدف طراح تجسم سریع اثرات شوک بر روی سیستم فیزیکی باشد، استفاده از این روش مناسب است.

۲. فرمولیندی

۱-۲. ایجاد پیشینه شتاب - زمان از طیف پاسخ شوک پیشینه شتاب - زمان به صورت مجموعی از منحنی‌های سینوسی میرا شونده در نظر گرفته می‌شود^[۴].

$$\ddot{z}(t) = \sum_{k=1}^{N_s} (-1)^k c_k e^{-\zeta_k \omega_k t} \sin(\omega_k t \sqrt{1-\zeta^2}) \quad , k = 1:N_s \quad (1)$$

که در آن $f_k = 2\pi/\omega_k$ فرکانس (رادیان بر ثانیه)، c_k ثابت‌های تعریف شده در N_s نقطه و ζ (ضریب میرایی) یک پارامتر آزاد می‌باشد. کوچکتر شدن ζ منجر به افزایش زمان تحریک و درنتیجه افزایش حجم محاسبات جهت تعیین پاسخ می‌گردد. طبق بررسی انجام شده مقدار $0.1 = \zeta$ برای ارائه نتایج

بررسی پالس‌های شوک ورودی، به پاسخ‌های سیستم تحت بار شوک معطوف نمودند. در دهه ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰، این عمل با استفاده از وسایل اندازه‌گیری (رید)^۵ که ثبت‌های دائمی از شوک را به صورت مقدار پاسخ بر حسب فرکانس تولید می‌نمود، انجام گرفت. با رسم نمودار جابجایی بر حسب فرکانس طبیعی، اولین طیف پاسخ شوک به دست آمد^[۶].

در سال ۱۹۳۲ م. ای. بایوت^۴ روشی را بنا نهاد که پس از آن به تحلیل همه نوع شوک تعیین یافت. در این روش، شوک مفروض به سیستم مکانیکی استاندارد فرضی شامل N تکیه‌گاه و N تشدید کننده^۶ یک درجه آزادی وارد گردید. سپس با رسم پیشینه پاسخ هر یک از سیستم‌های یک درجه آزادی در فرکانس طبیعی مربوطه، طیف پاسخ انواع شوک ورودی به دست آمد.

در سال‌های ۱۹۳۳ و ۱۹۳۴ و سپس در سال‌های ۱۹۴۱ و ۱۹۴۳ اولین آثار مشتمل بر این طیف‌ها منتشر گردیدند. در این آثار طیف پاسخ شوک که در آن زمان طیف شوک نامیده می‌شد، به شکل امروزی نشان داده شده بود. از این طیف‌ها بیشتر در حوزه تست‌های محیطی در بازه سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۵ استفاده می‌شد که از آن جمله می‌توان به آثار جی.ام. فرانکلند^۷ در سال ۱۳۴۲ جی.بی. والش و آر. ای. بلیک^۷ در سال ۱۹۴۸، آر. ای. ماینلین^۸ سال ۱۹۴۵ اشاره نمود^[۳].

در سال ۱۹۷۸ پیتر کرایمی^۹ روشی تحلیلی ارائه نمود که در آن با مشخص بودن پاسخ در چند نقطه می‌توان پاسخ سازه بارگذاری شده توسط شوک را در نقاط دیگر محاسبه نمود. با استفاده از این روش پاسخ در سرتاسر سازه می‌تواند بدون متول شدن به شبیه‌سازی عددی با استفاده از مدل کامل پیش‌بینی گردد. این تحقیق همچنین روشی جهت ایجاد پیشینه شتاب زمان از طیف پاسخ شوک مشخص بیان گردیده است^[۴].

در سال ۲۰۰۸ تاکاشی ایواسا، کیزانگ شی و می کی^{۱۰}، تحقیقی مبتنی بر انرژی کل پیشینه مدل یک درجه آزادی به منظور ارزیابی آسیب احتمالی سازه تحت بارگذاری پیروشوند انجام دادند. این گروه مدعی هستند که انرژی پیشینه کل شامل انرژی جنبشی و انرژی کرنشی بعنوان شاخص مناسبی برای آسیب احتمالی سازه‌ها مطرح می‌باشند و طیف انرژی کل از آن‌ها استخراج می‌گردد^[۵]. این گروه همچنین در تحقیق دیگری در سال ۲۰۰۷، مدل ساده شده‌ای مبتنی بر سیستمی یک درجه آزادی را جهت پیش‌بینی محیط پیروشوند در مجاورت بسط نواری مکانیزم جدایش ارائه نمودند^[۶].

$$T = \frac{1}{2} \dot{\mathbf{q}}^T \mathbf{M} \dot{\mathbf{q}} \quad (7)$$

$$V = \frac{1}{2} \mathbf{q}^T \mathbf{K} \mathbf{q} \quad (8)$$

که در آن \mathbf{M} و \mathbf{K} به ترتیب ماتریس جرم و سفتی می‌باشند. با جایگذاری انرژی‌های جنبشی، پتانسیل و نیروهای ناپایستار که در نبود نیروی خارجی منحصر به نیروهای حاصل از دمپرهای هستند در رابطه (۶) و نظر به اینکه شوک واردہ به صورت جابجایی تکیه گاه است، معادلات دیفرانسیل حرکت به صورت زیر به دست می‌آیند.

$$\mathbf{M} \ddot{\mathbf{q}}(t) + \mathbf{C} \dot{\mathbf{q}}(t) + \mathbf{K} \mathbf{q}(t) = -\mathbf{M} \mathbf{T} \ddot{\mathbf{z}}(t) \quad (9)$$

که در آن \mathbf{C} ماتریس میرایی، \mathbf{T} بردار جسم صلب نسبت به پایه [۸] و (t) شتاب تکیه گاه یا همان فصل مشترک ماهواره و ماهواره‌بر می‌باشد. لازم به ذکر است که میرایی به صورت میرایی سازه‌ای ($0.1 \leq \zeta_i \leq 0.01$) در معادلات حرکت لحظه‌گردیده اند. مقادیر ویژه λ_i و مودهای وابسته $\{\varphi_i\}$ را می‌توان از مسئله مقدار ویژه نامیرای رابطه به دست آورد و جهت تحلیل مودال استفاده نمود. دستگاه معادلات (۹) با تغییر مختصات اصلی تعريف بردار جابجایی نسبی $\{W\}$ به صورت زیر به مختصات اصلی یا مودال انتقال داده می‌شوند.

$$\{W\} = \sum_{i=1}^N \phi_i \eta_i(t) = [\Phi] \{\eta\} \quad (10)$$

که $[\Phi]$ ماتریس مودال و $\{\eta\}$ بردار مختصات مودال می‌باشند. مودها نسبت به ماتریس جرم $[M]$ و ماتریس سفتی $[K]$ متعامد می‌باشند. اگر میرایی‌های مودال به صورت $\omega_i \zeta_i = c_i$ معرفی شوند، معادلات حرکت در مختصات مودال عبارتند از:

$$\ddot{\eta}_i(t) + 2\zeta_i \omega_i \dot{\eta}_i(t) + \omega_i^2 \eta_i(t) = -\Gamma_i \ddot{z}(t), \quad i = 1:N \quad (11)$$

که ζ_i نسبت میرایی مودال مربوط به مود i نام، ω_i فرکانس طبیعی مطابق با مود $\{\varphi_i\}$ و Γ_i ضریب مشارکت مودال تعريف شده با رابطه (۱۲)، می‌باشند.

$$\Gamma_i = -\frac{\{\varphi_i\}^T [M] \{T\}}{\{\varphi_i\}^T [M] \{\varphi_i\}} \quad (12)$$

۱-۲. تحلیل در حوزه زمان

تحلیل پاسخ در حوزه زمان روشی مبتنی بر حل معادلات دیفرانسیل حرکت است که با استفاده از آن می‌توان پاسخ زمانی واقعی هر زیر سیستم را تحت شوک ورودی به دست آورد. این پاسخ‌ها می‌توانند بر حسب نیاز به صورت تغییر مکان، سرعت و یا شتاب در مدت اعمال شوک یا پس از آن باشند. پس از مدل‌سازی ماهواره با سیستمی از درجات آزادی محدود، معادلات دیفرانسیل حرکت

منطقی مقرن به صرفه می‌باشد. رابطه (۱) بدلیل تشابه پاسخ شوک سازه‌های واقعی به مجموعی از منحنی‌های سینوسی میرا انتخاب شده است.

اگر $S(f)$ طیف شوک شتاب متناظر با (t) باشد که در آن S بیشینه شتاب بر حسب g و فرکانس بر حسب هرتز است، باید طیف شوک ایجاد شده از (t) در N_s نقطه با فرکانس‌های f_1, f_2, \dots, f_N مطابقت داشته باشد. مقادیر ضرایب در رابطه (۱) به صورت بازگشتی به دست می‌آیند. اگر $S_c(c_1, c_2, 0, \dots, c_{N_s}, f)$ طیف شوک (t) باشد در گام اول هر ثابت بالحظ نمودن مقدار واحد برای یک ثابت در حالیکه بقیه ثابت‌ها صفر هستند به دست می‌آید [۴]:

$$c_1^{(1)} = \frac{s_{f_1}}{s_c(1, 0, \dots, 0, f_1)}, \quad c_2^{(1)} = \frac{s_{f_2}}{s_c(0, 1, \dots, 0, f_2)}, \quad \dots \quad (2)$$

سپس با استفاده از مشتقات شبه جزئی S_c برای تصحیح c_k روند تکرار انجام می‌شود. جهت اجتناب از واگرایی عددی از ضریب وزنی f_w استفاده شده است. رابطه تکرار و پارامترهای موجود در آن عبارتند از [۴]:

$$c_k^{(n+1)} = c_k^{(n)} + f_w \left[\frac{S(f_k) - S_c^{(n)}(f_k)}{\hat{S}(f_k) - S_c^{(n)}(f_k)} \right] \Delta c_k \quad (3)$$

$$S_c^{(n)}(f_k) = S_c(c_1^{(n)}, c_2^{(n)}, \dots, c_{N_s}^{(n)}; f_k) \quad (4)$$

$$\hat{S}_c(f_k) = S_c(c_1^{(n)}, c_2^{(n)}, \dots, c_k^{(n)} + \Delta c_k, \dots, c_{N_s}^{(n)}; f_k) \quad (5)$$

که Δc_k کسر مشخصی از $c_k^{(n)}$ بوده و مقدار 0.5 برای آن، جوابهای قابل قبولی را ارائه می‌نماید.

۲. معادلات حرکت مدل دینامیکی

همانطور که بیان شد به دلیل پیچیدگی مدل اصلی و همچنین عدم نیاز به محاسبه پاسخ در کل سازه که منجر به بالا رفتن حجم محاسبات می‌گردد، مدلی با درجات آزادی محدود که رفتار دینامیکی مدل اصلی را شبیه سازی نموده و نیز در برگیرنده زیر سیستم‌های حساس به شوک می‌باشد ایجاد می‌گردد. این سیستم چند درجه آزادی شامل مجموعه‌ای از جرم‌ها، فرها و دمپرهای می‌باشد. جهت به دست آوردن معادلات حرکت این سیستم از معادلات لاگرانژ استفاده می‌شود [۷].

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{q}_i} \right) - \frac{\partial T}{\partial q_i} + \frac{\partial V}{\partial q_i} = Q_i \quad (6)$$

که در آن اگر T, V, Q_i و q به ترتیب انرژی جنبشی، انرژی پتانسیل، نیروهای ناپایستار و مختصه تعمیم یافته می‌باشند. انرژی‌های جنبشی و پتانسیل سیستم از روابط زیر حاصل می‌گردند.

استخراج شده و به مختصات مودال انتقال داده می‌شوند. برای حل معادلات حرکت ابتدارابطه (۱۲) به صورت زیر بازنویسی می‌گردد.

$$\ddot{\eta}_i(t) + 2\zeta_i \omega_i \dot{\eta}_i(t) + \omega_i^2 \eta_i(t) = -\frac{1}{\langle m \rangle_i} f_i(t) \quad (13)$$

که در آن $f_i(t)$ نیروی موثر و $\langle m \rangle_i$ جرم مودال می‌باشند که با روابط (۱۴) و (۱۶) بیان می‌گردد.

$$f_i(t) = F_i \sum_{k=1}^{N_i} (-1)^k c_k e^{-\zeta_i \omega_k t} \sin(\omega_{d_k} t), \omega_{d_k} = \omega_k \sqrt{1 - \zeta_i^2} \quad (14)$$

حل تحلیلی معادله دیفرانسیل فوق در نبود شرایط اولیه به صورت زیر است:

$$\eta_i(t) = \frac{F_i}{\langle m \rangle_i} \omega_{d_i} \sum_{k=1}^{N_i} (-1)^{k+1} c_k I_k(t) \quad (17)$$

که در آن $I_k(t)$ عبارت است از:

$$I_k(t) = \int_0^t e^{-\zeta_i \omega_i t + (\zeta_i \omega_i - \zeta \omega_k) \tau} \sin(\omega_{d_k} t) \sin(\omega_{d_i}(t - \tau)) d\tau, \omega_{d_i} = \omega_i \sqrt{1 - \zeta_i^2} \quad (18)$$

فیزیکی با در نظر گرفتن اثر تمامی مودها تعیین می‌گردد. از آنجاییکه سازه چندین مود دارد که به طور هم‌زمان توسط شوک تحریک می‌شوند، پاسخ از جمع جبری پاسخ‌های مودهای تحریک شده به دست می‌آید. از روی طیف پاسخ شوک می‌توان بزرگ‌ترین پاسخ هر یک از این مودها را تعیین نمود. اما نمی‌توان هیچ اطلاعی درباره لحظه وقوع این بیشینه‌ها داشت. از آنجاییکه نسبت‌های فازی میان مودهای گوناگون حفظ نمی‌شوند، شناسایی روش دقیقی برای ترکیب مودها به سادگی امکان‌پذیر نیست. به علاوه طیف پاسخ شوک برای یک مقدار معلوم میرایی در همه محدوده فرکانسی ترسیم می‌شود، درحالی که این میرایی از یک مود به مود دیگر در سازه تغییر می‌کند. بنابراین چگونگی ترکیب این پاسخ‌های اولیه برای به دست آوردن پاسخ کلی عامل تعیین کننده‌ای می‌باشد. در این مقاله سه روش جمع‌زنی با روابط (۲۳)، (۲۴) و (۲۵) ارائه شده است. [۳]

$$SRS_A(\ddot{u}) = \sum_{i=1}^N |SRS(\ddot{u}, \omega_i)| \quad (23)$$

$$SRS_R(\ddot{u}) = \sqrt{\sum_{i=1}^N \{SRS(\ddot{u}, \omega_i)\}^2} \quad (24)$$

$$SRS_p(\ddot{u}) = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^N \{SRS(\ddot{u}, \omega_i)\}^2} + p \sum_{i=1}^N |SRS(\ddot{u}, \omega_i)|}{p+1} \quad (25)$$

که p ضریب وزنی بوده و در این تحقیق برابر یک فرض شده است.

۳. تحلیل پاسخ ماهواره مفروض به پیروشوک وارد
پس از بیان تمامی روابط مورد نیاز، به مطالعه اثر شوک بر یک نانوماهواره مفروض تحت پیروشوک ناشی از جدایش آن از

خاطر نشان می‌گردد که در این تحقیق ضریب میرایی به ترتیب در میرایی سازه و تابع شوک برابر 0.05 و 0.1 در نظر گرفته شده است ($\zeta_i = 0.05$ و $\zeta = 0.1$). پس از محاسبه پاسخ در مختصات مودال، پاسخ زمانی هر یک از درجات آزادی به صورت شتاب نسبی و یا مطلق از روابط (۱۹) و (۲۰) به دست می‌آیند. [۹].

$$\{\ddot{W}(t)\} = [\Phi] \{\ddot{\eta}(t)\} \quad (19)$$

$$\ddot{U}(t) = \ddot{W}(t) + \ddot{z}(t) \quad (20)$$

\ddot{W} و \ddot{U} به ترتیب بردار شتاب نسبی (نسبت به پایه) و مطلق هر زیر سیستم و \ddot{z} پیروشوک ورودی می‌باشد. تمامی مراحل ذکر شده در نرم افزار مطلب کد نویسی شده و با مشخص شدن پارامترهای ورودی پاسخ هریک از زیر سیستم‌ها به صورت نمودار شتاب-زمان داده می‌شود [۱].

۲-۲. محاسبه پاسخ با استفاده از طیف پاسخ شوک

رابطه (۱۱) مشابه معادله حرکت سیستم یک درجه آزادی تحت تحریک پایه می‌باشد که تنها عبارت Γ_i به آن اضافه شده است. بدین ترتیب می‌توان استباط نمود که در هر مود بیشینه پاسخ با طیف پاسخ شوک ورودی متناسب است و ضریب تناسب Γ_i می‌باشد. بنابراین طیف پاسخ شوک شتاب مختصات تعیین یافته $\ddot{\eta}_i$ با روابط زیر داده می‌شوند [۸].

$$SRS(\ddot{\eta}_i) = \Gamma_i SRS(\ddot{z}) \quad (21)$$

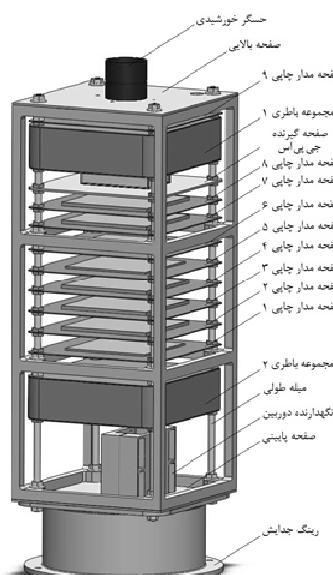
سهم مودال برای طیف پاسخ شوک هر یک از درجات آزادی در مختصات فیزیکی عبارت است از [۸]:

$$SRS(\ddot{w}, \omega_i) = \{\varphi_i\} SRS(\ddot{\eta}_i) \quad (22)$$

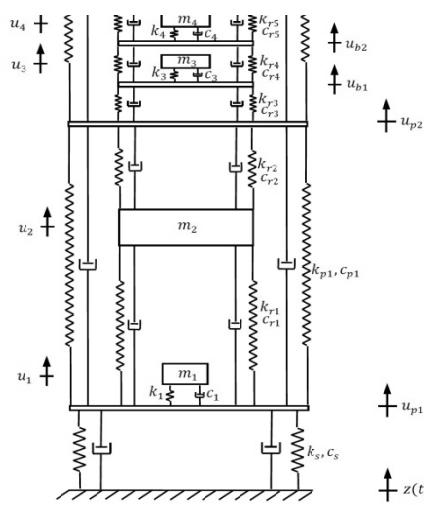
و در نهایت پاسخ هر یک از درجات آزادی در مختصات

گردیده‌اند و بدليل تشابه هندسي و جرمي به دو گروه با جرم کلى ۱۵۰ و ۲۵۰ گرم تقسيم‌بندی شده که به اختصار تجهيزات ۱ و ۲ ناميده می‌شوند. سازه نانوماهواره يکپارچه و از جنس آلياژ آلومينيوم ۷۰۷۵ می‌باشد. صفحاتي که زير سيسن‌ها روی آنها قرار گرفته‌اند توسط چهار پيچ متري، جداگانده^{۱۳} و مهره به سازه اوليه متصل شده‌اند. پيچ و مهره‌های استفاده شده همگي از جنس فولاد نگير می‌باشنند. در قسمت پايانی نيز رينگ جدائش که عضو واسط نانوماهواره و ماهواره‌بر است، قرار دارد و پيروشوك ناشی از جدائش از اين قسمت به مجموعه ماهواره انتقال می‌يابد. جنس صفحات نگهدارنده دوربين، جي پي اس، حسگر خورشيدی و همچنین رينگ جدائش از آلياژ آلومينيوم ۷۰۷۵ می‌باشنند. جهت ساده سازی مدل اصلی در مدل‌سازی سيسن گستته از اثرات آتن‌ها و صفحات جانی صرفنظر شده است. پيکربندی و چيدمان زير سيسن‌هاي نانوماهواره مورد تحليل در مدل جرمي آن با شكل

(۳) نشان داده شده است.

شکل ۳. مدل جرمي نانوماهواره مورد بررسى

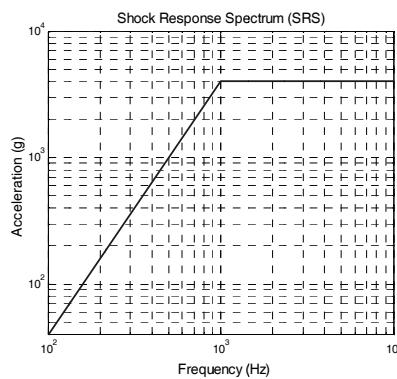

شکل ۴. قسمتی از مدل چند درجه آزادی نانوماهواره

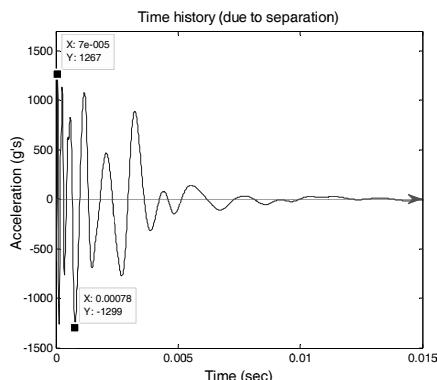
ماهواره‌بر پرداخته می‌شود. بدین منظور ابتدا مشخصات شوک و نانوماهواره ارائه می‌گردد.

۱-۳. طيف پاسخ پيروشوك

معمولًا شتاب ناشی از انفجار تجهيزات پيروتكنيك وارد برس يشمنگاه ماهواره، به صورت طيف پاسخ شوک از طرف گروه پرتاگر ارائه می‌شود. اين طيف بر اساس اطلاعات مندرج در كتابچه سازگاري ماهواره و ماهواره‌بر به صورت شكل (۱) داده شده است. تحت اين پيروشوك، ييشينه شتاب در فرکانس هزار هرتز به 4000g می‌رسد. ياد آوري می‌گردد که جهت تحليل پاسخ در حوزه زمان، بايستي نمودار شتاب - زمان از اين طيف استخراج گردد. بدین منظور از روابط بخش ۲.۱ استفاده و نتایج آن در بخش ۴.۱ آورده شده است.

شکل ۱. طيف پاسخ پيروشوك ورودي

شکل ۲. پيشينه شتاب - زمان ايجاد شده از SRS ماهواره بر

۲-۳. نانوماهواره

نانوماهواره‌ی مورد مطالعه، ماهواره‌ای با جرم تقریبی ده کيلوگرم و ابعاد ۱۶۰×۱۶۰×۴۵۰ ميلی‌متر می‌باشد. زير سيسن‌هاي مهم و حساس به شوک که در اين مقاله مورد تحليل و بررسی قرار گرفته‌اند عبارتند از: دوربين، دو مجموعه باطري، تعداد نه مجموعه تجهيزات الكترونicky، گيرنده جي پي اس^{۱۱} و حسگر خورشيدی. تجهيزات الكترونicky بر روی ۹ تخته صفحه مدار چاپی^{۱۲} نصب

شتاب- زمان مربوطه استخراج می شود. در جدول (۱) اطلاعات مربوط به فرکانس و شتاب متناظر آن در ده نقطه از نمودار شکل (۱) آورده شده است.

۳-۳. استخراج نمودار شتاب- زمان از طیف پاسخ داده شده
همانطور که اشاره گردید جهت تحلیل پاسخ در حوزه زمان نیاز به نمودار شتاب- زمان در تحریک پایه می باشد. در این قسمت با توجه به فرمول بنده و طیف پاسخ شوک ارائه شده، نمودار

جدول ۱. اطلاعات مربوط به فرکانس و شتاب متناظر در نقاط مختلف از نمودار طیف پاسخ شوک

k	واحد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
f_k	هر تر	۱۰۰	۱۵۸	۲۵۰	۴۰۰	۵۰۰	۷۰۰	۸۵۰	۱۰۰۰	۱۵۰۰	۲۰۰۰
$S(f_k)$	g	۴۰	۱۰۰	۲۵۰	۶۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰۰	۲۹۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰

بخش ۲.۱ محاسبه می گردد. با استفاده از برنامه کد نویسی شده و اعمال ورودی ها، این ضرایب مطابق جدول (۲) به دست می آیند. روند تکرار برای محاسبه این ضرایب تا بیست بار جهت حصول خطای مجاز انجام شده است.

توجه شود که انتخاب نقاط کم باعث تقریبی شدن نمودار شتاب- زمان و انتخاب زیاد نقاط باعث بالا رفتن حجم محاسبات خواهد شد. اگر پیشینه شتاب- زمان به صورت مجموعی از توابع میرا شونده توصیف شده با رابطه (۱) باشد، ضرایب c مطابق روابط

جدول ۲. ضرایب پیشینه شتاب- زمان ایجاد شده برای طیف داده شده ماهواره بر (g)

c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6	c_7	c_8	c_9	c_{10}
۱/۰۶	۱/۴۶	۱/۹۳	۱/۶۶	۱/۷۱	۱/۹۹	۱/۵۰	۱/۵۹	۱/۶۶	۱/۴۱
-۶۱	-۳۰	۱۷	۱۲۸۱	۱۲۵۲	۹۳۷	۱۱۶۲	۱۲۶۲	۱۵۶۴	۱۳۳۱

۳- میرایی در کل سازه به صورت میرایی سازه ای با ضریب میرایی $0/05$ در نظر گرفته شده است.

۴- از آتن ها و صفحات جانبی در مدل سازی صرف نظر شده است.

جرم، هندسه و پیکربندی تجهیزات الکترونیکی، گیرنده جی بی اس و دوربین مطابق مدل جرمی نانوماهواره انتخاب شده اند.

۴-۲. مدل ریاضی
مدل ریاضی جهت شبیه سازی رفتار دینامیکی مدل اصلی، سیستم با درجات آزادی محدود شامل جرم، فنر و دمپر می باشد. در شکل (۴) به طور نمونه قسمتی از مدل چند درجه آزادی نشان داده شده است. با توجه به فرضیات بیان شده، سازه و میله ها با فنری های معادل شده اند که تنها سفتی طولی را شامل می شوند و سفتی

صفحات نگهدارنده شامل مود اول خمی آنها به عنوان مود غالب می باشد. بدلیل صلیبت بالای مجموعه های باطری، آنها به صورت جرم متumer کر بر روی فنرهای شبیه سازی شده از میله ها قرار داده اند. جهت تعیین جرم ها و سفتی های معادل از تئوری ارتعاشات (ارتعاش اجزاء طولی و صفحات) و مدل سازی اجزاء در

لازم به ذکر است که مقادیر c_k و f_w به ترتیب برابر با $۰/۰۰۵$ و $۰/۰۵$ فرض شده اند. نمودار شتاب زمان طیف پیرو شوک داده شده با رسم نمودار رابطه (۱) با ضرایب موجود در جدول (۲) به دست می آید که در شکل (۲) نشان داده شده است.

۴-۳. مدل سازی نانوماهواره
از آنجایی که تنها روش مدل سازی گسته معادل نمودن سیستم پیوسته با سیستمی متشکل از جرم، فنر و دمپر است، مدلی چند درجه آزادی از اجزاء ذکر شده ایجاد گردیده که دارای رفتار دینامیکی مشابه با مدل اصلی است. در ادامه قبل از توصیف مدل ریاضی ایجاد شده، فرضیات منظور شده در مدل سازی بیان می گردد.

- ۴-۴. فرضیات مدل سازی**
۱- در تحلیل پاسخ، تنها مودهای طولی سازه در نظر گرفته شده اند. یعنی از مودهای عرضی سازه (خمی) صرف نظر شده است.
۲- در تحلیل صفحات نگهدارنده تنها مود اول خمی (مود غالب) در نظر گرفته شده است.

استخراج و با یکدیگر مقایسه شدند. فرکانس‌ها و مودهای طبیعی مدل جرمی ماهواره توسط نرم‌افزار به دست آمد. این فرکانس‌ها و مودهای طبیعی برای سیستم چند درجه آزادی مدل شده با نوشتند معادلات حرکت و مقادیر به دست آمده برای جرم و سفتی‌های معادل در حل مسئله نامیرا نیز محاسبه شدند. پس از مقایسه این پارامترهای دینامیکی که معرف فیزیک سیستم می‌باشند و مقایسه آنها با یکدیگر صحت مدل‌سازی تایید گردید. در این مقایسه مشخص گردید که در محدوده‌های فرکانسی مشابه (فرکانس‌های طبیعی)، زیر سیستم‌های مشابه در هر دو مدل، دارای سهم حرکتی غالب می‌باشند. به طور مثال در محدوده فرکانسی ۴۵۷ هرتز، بیشینه حرکت در هر دو مدل مربوط به گیرنده جی بی اس است.

نرم افزار استفاده گردید. در مورد اجزاء طولی (از قبیل سازه نانوماهواره و میله‌های نگهدارنده زیر سیستم‌ها)، سفتی معادل با توجه به ارتعاش طولی تیرها در مود اول استخراج شده‌اند. در مورد صفحات نگهدارنده زیر سیستم‌ها، سفتی‌ها با توجه به مود غالب خمی آنها و حداکثر خیز تحت اعمال باری مشخص تحت شرایط تکیه گاهی واقعی تعیین گردیدند. از آنجاییکه در سازه مذکور میرایی از جنس سازه‌ای می‌باشد، ضریب میرایی به طور ثابت برابر با ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است [۷]. در جدول ۳ جرم‌ها و سفتی‌های معادل آورده شده‌اند.

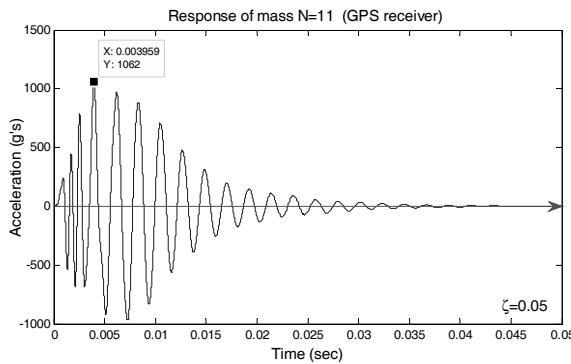
پس از تعیین جرم‌ها و سفتی‌های معادل نوبت به بررسی تشابه رفتار دینامیکی دو سیستم می‌رسد. بدین منظور فرکانس‌ها و مودهای طبیعی هر دو سیستم که نمایانگر رفتار دینامیکی آنها است،

جدول ۳. جرم‌ها و سفتی‌های معادل

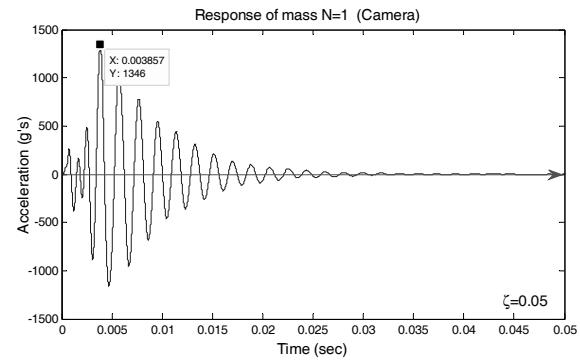
ردیف	مجموعه	جرم معادل	m_{eq} (kg)	soft معادل	k_{eq} (kg/m)
۱	دوربین و صفحه نگهدارنده	۰/۴۷۰	۰/۴۷۰	-	۵۴۴۸۷۰۰
۲	مجموعه باطری شماره ۱	۱/۷۴۶	-	-	-
۳	صفحه مدار چاپی شماره ۱	۰/۱۴۰	-	۱۰۵۰۱۱	۱۰۵۰۱۱
۴	صفحه مدار چاپی شماره ۲	۰/۲۴۸	-	۱۷۳۹۲۸	۱۷۳۹۲۸
۵	صفحه مدار چاپی شماره ۳	۰/۲۴۸	-	۱۷۳۹۲۸	۱۷۳۹۲۸
۶	صفحه مدار چاپی شماره ۴	۰/۲۴۸	-	۱۷۳۹۲۸	۱۷۳۹۲۸
۷	صفحه مدار چاپی شماره ۵	۰/۱۴۰	-	۱۰۵۰۱۱	۱۰۵۰۱۱
۸	صفحه مدار چاپی شماره ۶	۰/۱۴۰	-	۱۰۵۰۱۱	۱۰۵۰۱۱
۹	صفحه مدار چاپی شماره ۷	۰/۲۴۸	-	۱۷۳۹۲۸	۱۷۳۹۲۸
۱۰	صفحه مدار چاپی شماره ۸	۰/۲۴۸	-	۱۷۳۹۲۸	۱۷۳۹۲۸
۱۱	گیرنده جی بی اس و صفحه نگهدارنده	۰/۱۲۲	-	۱۰۱۳۴۴۳۸	۱۰۱۳۴۴۳۸
۱۳	مجموعه باطری شماره ۱	۱/۷۴۶	-	-	-
۱۲	صفحه مدار چاپی شماره ۹	۰/۱۴۰	-	۱۰۵۰۱۱	۱۰۵۰۱۱
۱۴	حسگر خورشیدی و صفحه نگهدارنده	۰/۰۹۳	-	۱۳۱۴۴۹۲	۱۳۱۴۴۹۲

تمامی مراحل ذکر شده در نرم‌افزار کد نویسی شده و خروجی برنامه مذکور که منحنی‌های شتاب - زمان برای هر زیر سیستم می‌باشد در ادامه آورده شده است. لازم به ذکر است، بدليل محدوده فرکانسی تحریک نزدیکی به هم در مجموعه صفحات نگهدارنده تجهیزات یک و دو، پاسخ‌ها تقریباً مشابه بوده و بنابراین در هر مجموعه تنها یکی از این پاسخ‌ها به نمایندگی از هر گروه از صفحات نشان داده شده است.

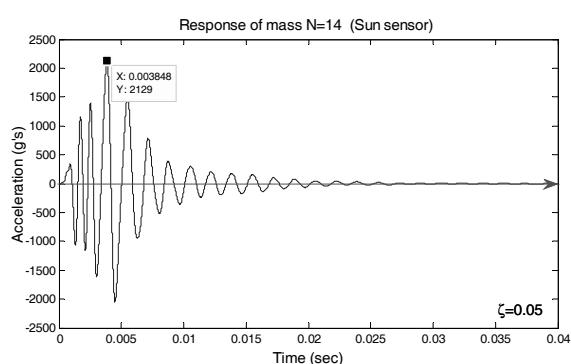
۳-۴-۳. حل تحلیلی مدل چند درجه آزادی پس از تایید صحت مدل‌سازی، مدل جهت بررسی تاثیر پیروشوندک بر سازه تحت بار قرار گرفته و پاسخ در زیر سیستم‌های حساس به شوک محاسبه می‌شود. با توجه به روابط ذکر شده و تعیین پارامترهای موجود در آنها و با حل معادلات حرکت پاسخ به صورت جابه‌جایی، سرعت و یا شتاب در هر درجه آزادی که معرف یک زیر سیستم در مدل جرمی است، به دست می‌آید.

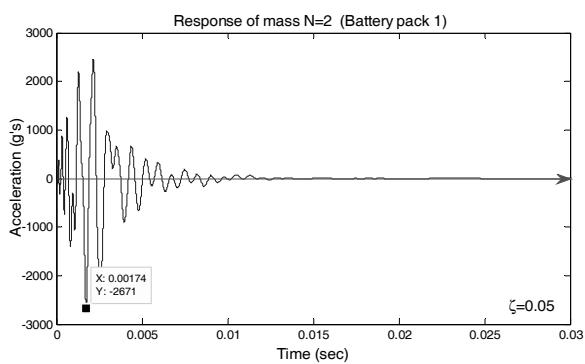
شکل ۹. نمودار پاسخ گیرنده جی بی اس تحت پیروشک

شکل ۵. نمودار پاسخ دوربین تحت پیروشک

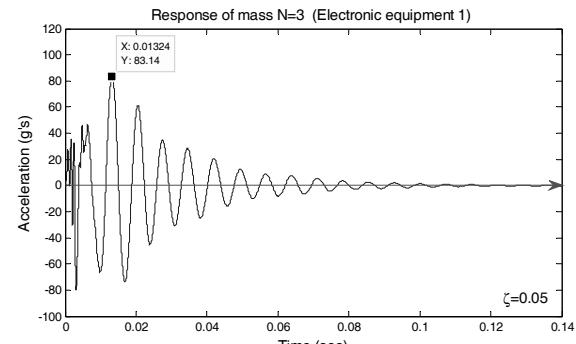

شکل ۱۰. نمودار پاسخ حسگر خورشیدی تحت پیروشک

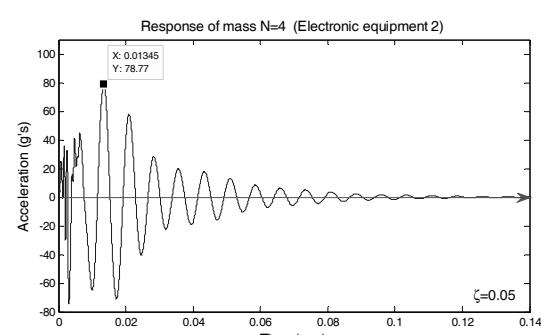

شکل ۶. نمودار پاسخ مجموعه باتری شماره یک تحت پیروشک

۴-۳. تحلیل پاسخ در حوزه فرکانس
در این بخش هدف محاسبه بیشینه پاسخ هر یک از درجات آزادی با استفاده از طیف پاسخ شوک می‌باشد. با استفاده از برنامه نوشته شده و دادن ورودی‌های مربوطه که شامل ماتریس جرم، ماتریس سفتی و مقادیر بیشینه پاسخ حاصل از طیف پاسخ ورودی در فرکانس‌های طبیعی سیستم هستند، می‌توان بیشینه پاسخ هر یک از درجات آزادی سیستم را به عنوان خروجی به دست آورد. البته با توجه به نوع رویکردی که در جمع زنی پاسخ در هر مود (سه روش مطرح شده) اتخاذ می‌گردد پاسخ‌های متفاوتی حاصل می‌شود. سه مجموعه پاسخ مذکور به همراه بیشینه پاسخ حاصل از تحلیل در حوزه زمان برای تعدادی از درجات آزادی در جدول (۴) آمده است.

شکل ۷. نمودار پاسخ تجهیزات الکترونیکی روی مدارچاپی شماره یک

شکل ۸. نمودار پاسخ تجهیزات الکترونیکی روی مدارچاپی شماره دو

جدول ۴. شتاب بیشینه در هر یک از درجات آزادی از طیف پاسخ شوک و بیشینه شتاب - زمان

مختصه	زیر سیستم	$Max(\ddot{u})$	$SRS_p(\ddot{u})$	$\sqrt{\sum_{i=1}^N \{SRS(\ddot{u}, \omega_i)\}^2}$	$\sum_{i=1}^N SRS(\ddot{u}, \omega_i) $
u_1	دوربین	۱۳۴۵/۸۹۹۴	۱۴۹۸/۷۰۲۵	۱۳۳۵/۶۷۴۰	۱۵۵۳/۰۴۵۳
u_2	مجموعه باطری ۱	۲۶۷۱/۰۴۹۰	۳۹۹۰/۸۹۵۳	۲۹۹۴/۹۳۶۸	۴۳۲۲/۸۸۱۴
u_3	تجهیزات ۱	۸۳/۱۳۶۳	۱۰۵/۰۵۹۴	۶۶/۷۹۷۵	۱۱۷/۸۱۳۴
u_4	تجهیزات ۲	۷۸/۷۷۲۴	۱۰۶/۰۹۷۹	۷۶/۰۱۶۶	۱۱۶/۱۲۵۰
u_7	تجهیزات ۱	۸۳/۲۷۷۱	۱۲۷/۸۲۲۹	۸۹/۹۷۷۷	۱۴۰/۴۳۷۹
u_{10}	تجهیزات ۲	۷۸/۹۷۳۷	۱۳۶/۰۵۸۲	۱۰۰/۰۵۹۶	۱۴۸/۶۵۷۸
u_{11}	گیرنده جی پی اس	۱۰۶۲/۳۳۳۰	۱۵۴۳/۵۶۱۷	۱۱۶۵/۷۱۸۸	۱۶۶۹/۰۰۹۴
u_{14}	حسگر خورشیدی	۲۱۲۸/۹۴۱۲	۳۰۵۲/۷۱۲۴	۲۳۲۲/۸۹۲۹	۳۲۹۵/۹۸۵۶

توضیح جدول: مقادیر شتاب بر حسب شتاب گرانش ۸ می باشد.

مقادیر پاسخ ممکن، بدون حل معادلات دینامیکی حرکت سیستم

است.

ب. اگر یکی از درجات آزادی سیستم چند درجه آزادی در یکی از فرکانس‌های طبیعی آن نسبت به سایر فرکانس‌های طبیعی سیستم دارای سهم حرکتی بیشتر به گونه‌ای باشد که بتوان از سهم پاسخ آن در سایر فرکانس‌های طبیعی صرفنظر کرد، مقدار بیشینه پاسخ آن درجه آزادی سیستم منطبق بر منحنی طیف پاسخ شوک ورودی در فرکانس طبیعی مذکور خواهد بود. بدین ترتیب بدون تحلیل زمانی سیستم به سهولت می‌توان از طیف پاسخ شوک ورودی بیشینه پاسخ ممکن را به دست آورد.

ج. اگر چه فاصله از منبع شوک در سطح شوک انتقالی به هر زیرسیستم اثر گذار است، ولیکن بواسطه ارتفاع کوتاه نانوماهواره‌ی موردنی و همچنین محل قرارگیری زیرسیستم‌ها، عامل تعیین کننده در بیشینه پاسخ هر یک از زیرسیستم‌های نصب شده بر روی نانوماهواره، تحت پیروشوک اعمالی به پایه، تابعی از سفتی سازه و همچنین مجموعه‌های نگهدارنده هر زیرسیستم می‌باشد.

در جمع بندی این تحقیق می‌توان گفت که نانوماهواره‌ای تحت پیروشوک ناشی از جدایش، جهت برآورد میزان شوک انتقالی به زیرسیستم‌های حساس به شوک، مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. بدین منظور از ابزار تحلیل پاسخ در حوزه زمان و فرکانس استفاده شد. جهت تحلیل در حوزه زمان ابتدا با توجه به فرضیات مدل‌سازی، نانوماهواره با سیستمی چند درجه آزادی مدل گردید. صحت این مدل سازی با تطابق خواص دینامیکی مدل ایجاد شده

با استفاده از نمودارهای ارائه شده در بخش ۳.۲.۳ می‌توان دریافت که برای نانوماهواره مورد بررسی، بیشینه شتاب انتقال یافته به تجهیزات، تحت پیروشوک با شتاب بیشینه ۴۰۰۰g، به چه مقدار خواهد رسید. این سطوح شتاب اطلاعات لازم جهت انتخاب زیرسیستم‌های مناسب و یا استفاده از ایزوولاًتور، جهت کاهش سطح شوک انتقالی، را به طرحان منعکس می‌نماید. از نتایج مندرج در جدول (۳) می‌توان استبطان نمود که تحلیل در حوزه فرکانس با استفاده از طیف پاسخ شوک، بیشینه پاسخ به دست آمده از تحلیل در حوزه زمان را پوشش می‌دهد. این نتایج صحت تحلیل انجام شده در حوزه زمان را تایید می‌نمایند. لازم به ذکر است که مجموع مطلق پاسخ مودها حد بالایی از پاسخ را ارائه می‌نماید که آن هم بدلیل جمع بیشینه‌ها بدون توجه به علامت و زمان رخ دادن هر یک از مقادیر بیشینه در هر مود می‌باشد. از نتایج بسیار مهمی که در این تحقیق حاصل گردید می‌توان به موارد زیر اشاره نمود [۱].

الف. مقادیر حاصل از کاربرد طیف پاسخ شوک در سیستم‌های چند درجه آزادی، نتایج تحلیل پاسخ زمانی را پوشش می‌دهد که این مطلب صحبه گذاری بر تحلیل زمانی انجام شده نیز می‌باشد. البته لازم به ذکر است که نتایج حاصل از طیف پاسخ شوک توانایی ارائه پاسخ دقیق سیستم را ندارند و بسته به روش مورد استفاده و مسئله مطرح شده امکان نزدیک شدن به پاسخ‌های واقعی در بین آنها متفاوت است. مزیت این روش تجسم سریع اثرات شوک بر روی سیستم فیزیکی و پیش‌بینی بیشینه

10. Takashi Iwasa, Qinzong Shi and Mikio Saitoh
11. GPS Receiver
12. PCB
13. Spacer

مراجع

1. مهدی نجاتی، مدلسازی و تحلیل پاسخ دینامیکی یک ماہواره کوچک به تحریک شوک گذرنده از سازه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تابستان ۱۳۸۹.
2. Wayne Tustine, "Random Vibration and Shock Testing Measurement, Analysis and Calibration", Equipment Reliability Institute (2005).
3. Christian, Lalanne, "Mechanical Vibration & Shock Volume 2, Mechanical shock", Hermes Peton Ltd (2002).
4. Peter, Crimi, "Analysis of Structural Shock Transmission", J. Spacecraft, Vol.15, No.2, March-April (1978).
5. Takashi Iwasa, Qinzong Shi and Mikio Saitoh, Shock Response Spectrum based on Maximum Total Energy of Single Degree of Freedom Model, 49th AIAA/ASME/ASCE/AHS/ASC Structures, Structural Dynamics, and Materials Conference
16t 7 - 10 April 2008, Schaumburg, IL, AIAA 2008-1742
6. Takashi Iwasa, Qinzong Shi and Mikio Saitoh, Simplified SRS Prediction Method for Pyroshock Source of V-band Clamp Separation Devices, 48th AIAA/ASME/ASCE/AHS/ASC Structures, Structural Dynamics, and Materials Conference 23 - 26 April 2007, Honolulu, Hawaii, AIAA 2007-2020
7. Cyril M., Harris & Allan G., Piersol, "Harris' Shock and Vibration Handbook", Fifth Edition, McGraw-Hill (2002).
8. Clarence W.de, Silva, "Vibration and Shock Handbook", Taylor & Francis Group (2005).
9. Jacob Job, Wijker, "Spacecraft Structure", Springer-Verlag Berlin Heidelberg (2008).

با مدل جرمی نانوماہواره تایید شد. از آنجایی که جهت تحلیل پاسخ در حوزه زمان نیاز به نمودار شتاب زمان پیروشوک بود، این نمودار از طیف پاسخ پیروشوک داده شده استخراج گردید. با در دست داشتن مدل چند درجه آزادی نانوماہواره و تحریک ورودی، پاسخ زیر سیستم‌های حساس به شوک در حوزه زمان به صورت نمودارهای شتاب - زمان استخراج شدند (شکل‌های ۵ تا ۱۰). در ادامه جهت تایید فعالیت انجام شده و نیز تدوین روشی دیگر جهت تخمین بیشینه پاسخ محتمل، از کاربرد طیف پاسخ شوک استفاده گردید. با توجه به روابط مربوطه و ماتریس مودال سیستم مدل شده و بدون نیاز به حل معادلات دینامیک حرکت، بیشینه پاسخ محتمل با سه نوع نگرش مختلف جمع زنی از طیف پاسخ شوک استخراج شدند. در مقایسه پاسخ‌های دو روش همانطور که انتظار می‌رفت بیشینه پاسخ حاصل از تحلیل در حوزه فرکانس، بیشینه پاسخ حاصل از تحلیل در حوزه زمان را پوشش می‌داد (جدول ۳). همانطور که ذکر شد عدم تطبیق جواب‌ها در ماهیت دو روش انجام شده است. باید توجه داشت که روش طیف پاسخ شوک تنها نشان دهنده بیشینه پاسخ محتمل هر زیر سیستم جهت تجسم سریع و ضعیت دینامیک سیستم را ارائه می‌کند و در نتیجه قادر به تعیین پاسخ واقعی نمی‌باشد.

پی‌نوشت

1. Acceleration time history
2. SRS (Shock Response Spectrum)
3. Reed
4. M.A. Biot
5. Resonator
6. J.M. Frankland
7. J.P. Walsh and R.E. Blake
8. R.E. Mindlin
9. Peter Crimi

